

ผลจากการแปลงเพศสู่การพัฒนาตัวตนคนข้ามเพศ

The Result of Post-Operative Male to Female Transsexual for Transgender Identity Development

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ¹, ดร.มณีมีย ทองอยู่², ดร.เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ³
Piyaluk Potiwan¹, Dr.Maneimai Tongyu², Dr.Yaowalak Apichatvullop³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังกระบวนการแปลงเพศ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มคนข้ามเพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มชายรักเพศเดียวกันที่เปิดเผยตนเองว่าเป็นคนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต ผลการวิจัยพบว่า การดำรงชีวิตทางสังคมของคนข้ามเพศหลังการผ่าตัดแปลงเพศนั้นยังคงไม่สามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างเพศหญิงได้ คนข้ามเพศยังไม่ได้รับความเข้าใจและการยอมรับจากสังคม แม้จะผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วก็ตาม การดำเนินชีวิตยังต้องพบกับปัญหาไม่เว้นแม้แต่การมีความสัมพันธ์ทางเพศ การใช้ชีวิตคู่แบบชายหญิง ยิ่งไปกว่านั้น การผ่าตัดแปลงเพศยังไม่สามารถทำให้คนข้ามเพศนั้นมีสถานภาพทางเพศเป็นหญิงได้ตามกฎหมาย คนข้ามเพศบางคนจึงได้มีการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับทั้งทางสังคมและทางกฎหมาย แม้จะถูกละเมิดจากสังคมก็ตาม ปραกฏการณ์ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนข้ามเพศนั้นยังไม่มีตำแหน่งทางสังคม ไร้ตัวตน และไม่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง

Abstract

This research was qualitative research which aimed to study the result of male to female transsexual operation on transgender identity development. Qualitative research was conducted by in-depth interviews among 5 post-operative male to female transsexuals. The

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

findings showed that transgender post-operative male to female transsexuals are still not able to live as females. Transgenderers have not been fully accepted by society, even though they have had gender reassignment surgery. Transgender life still has problems such as status, sex, and heterosexuality under the law. Some transgenderers have to fight to get due recognition both socially and legally. All these phenomena reflect that the transgender does not have social position and has no identity of their own.

คำสำคัญ : การแปลงเพศ, คนข้ามเพศ, อัตลักษณ์

Keywords : post-operative transsexual, transgender, identity

บทนำ

ประวัติเรื่องของเพศ (sex) ในอดีตนั้นถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของมนุษย์ และปลอดจากความเป็นการเมือง อีกทั้งเรื่องของเพศยังถูกมองว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นความต้องการพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ เรื่องของเพศที่ถูกตั้งคำถามมักถูกจัดวางให้สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ในสังคมสามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ในสังคมส่วนใหญ่แล้วบุคคลแยกประเภทของความสัมพันธ์ทางเพศโดยใช้ธรรมชาติเป็นเกณฑ์ มีความเชื่อว่าเพศนั้นไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ นั่นคือเรื่องของเพศเป็นมิติของระบบความคิด ความเชื่อ การแสดงออก ที่ยอมรับได้เพียงแค่ว่าบทบาทของการมีความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ และเพศสัมพันธ์นั้นมีไว้เพื่อสืบทอดเผ่าพันธุ์ (สุไลพร ชลวิไล, 2550) ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางเพศแบบอื่นที่มองดูผิดธรรมชาติ จึงมักถูกตีตราว่าเป็นเรื่องของความผิดมีความวิปริตเบี่ยงเบน ทั้งนี้เป็นเพราะระบบความคิดเรื่องเพศนั้นยังตกอยู่ภายใต้การครอบงำบนอุดมการณ์ของการแบ่งแยกระบบเพศตามธรรมชาติ ที่ก่อให้เกิดการสร้างคำใหม่ และให้ความหมายใหม่

นอกจากนี้ยังเกิดปรากฏการณ์ของการแก่งแย่งอำนาจของการสร้างอัตลักษณ์ของมนุษย์ไม่เพียงแต่ความเป็นชายเป็นหญิงเท่านั้น ผู้ที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ก็ไม่สามารถจัดให้เข้ากับเพศใดได้ เมื่อเกิดความบกพร่องขึ้นย่อมทำให้หน่วยธรรมชาติทางการแพทย์เข้ามา

ช่วยปรับเปลี่ยนร่างกายให้เข้ากับสภาพจิตใจเพื่อให้ร่างกายปกติ แต่สำหรับผู้ที่มีจิตใจไม่เป็นไปตามเพศสรีระ ทางการแพทย์ถือว่าเป็นความผิดปกติ นั่นเป็นเพราะเอาร่างกายมาเป็นเกณฑ์ในการวัด

ดังนั้นผู้ที่รับผลกระทบจากการที่ร่างกายไม่ตรงกับจิตใจจึงมีความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะปรับเปลี่ยนร่างกายของตนให้เข้ากับสภาพจิตใจ โดยมีวิวัฒนาการทางการแพทย์มาช่วยรองรับความต้องการดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อให้ตนเองนั้นได้มีพื้นที่ทางเพศ โดยอ้างอิงความเป็นเพศใดเพศหนึ่งในสังคม ซึ่งปรากฏการณ์นี้ได้รวมไปถึงผู้ที่ลำบากใจกับเพศภาวะอย่างคนข้ามเพศ ที่มีความไม่พอใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของตนในฐานะผู้ชายหรือผู้หญิงที่รู้สึกว่ามีความจริงข้ามกับสรีระของตน (Ekins, 1997) และผู้นั้นได้ตกอยู่ภายใต้กับดักทางร่างกายที่ตรงข้ามกับเพศภาวะ (Foucault, 1972) ทั้งนี้เป็นเพราะความรู้ทั้งทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์ แม้กระทั่งสังคมศาสตร์ มีองค์ความรู้ในการชี้ให้เห็นว่าในโลกนี้มีเพียงเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้คนข้ามเพศจึงแสดงบทบาทของการอ้างอิงความเป็นเพศหญิง เพื่อให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมที่มีความเชื่อเรื่องสองระบบเพศ เพื่อให้มีพื้นที่ของการใช้ชีวิตประจำวัน คนข้ามเพศจึงจำเป็นต้องมีความเป็นหญิงในตนเอง และต้องพยายามเน้นความเป็นหญิงให้มีความโดดเด่น ดังจะเห็นได้ทั่วไปว่าคนข้ามเพศนั้นมีความพยายามจะสร้างความเป็นหญิงให้กับตนเองทุกวิถีทาง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงบทบาท การพูด การแต่งกาย การเปลี่ยนชื่อ ซึ่งรวมไปถึงการปรับแต่งอวัยวะ เช่น การรับประทานยาคุมกำเนิดเพื่อหวังผลให้ยับยั้งการโตของลูกกระเดือก การฉีดฮอร์โมนเพศ การผ่าตัดหน้าอก รวมไปถึงการผ่าตัดแปลงเพศ โดยคนข้ามเพศบางคนยอมแม้กระทั่งการทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาเพื่องบประมาณในการปรับเปลี่ยนร่างกายตนเอง ซึ่งปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงตนเองของคนข้ามเพศนั้นไม่ใช่เพียงเพื่อสนองความต้องการทางร่างกายเพื่อเป็นหญิงเท่านั้น แต่รวมไปถึงความต้องการด้านเพศวิถีเพื่อสร้างความสุขให้กับคู่ของตน

แม้ว่าคนข้ามเพศจะมีความพยายามมากเพียงใด ภายในความพยายามนั้นยังเจือปนไปด้วยความหวาดหวั่น เพราะนวัตกรรมทางการแพทย์ยังไม่ก้าวหน้าพอที่จะทำให้คนข้ามเพศสามารถแสดงบทบาทของความเป็นแม่ได้ นั่นคือคนข้ามเพศไม่มีโอกาสดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ในฐานะของเพศหญิง ดังนั้นความสัมพันธ์ของคนข้ามเพศกับคู่ของ

ตนจึงอยู่ภายใต้กรอบที่จำกัด นั่นคือความสัมพันธ์ทางเพศที่ถูกกฎหมายและมีเงื่อนไข ภายใต้ระบบการสร้างสถาบันครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ

แต่การยอมรับสภาพภายใต้อำนาจของวาทกรรมรักต่างเพศ ทำให้คนข้ามเพศนั้นไม่ได้รับการยอมรับในฐานะที่เท่าเทียมกับเพศหญิงแม้ว่าคนข้ามเพศจะมีร่างกายที่ตรงมากกว่าเพศหญิงบางคนก็ตาม ทั้งนี้เป็นเพราะคนข้ามเพศไม่สามารถที่จะให้บุตรได้ตามเกณฑ์บรรทัดฐานความสัมพันธ์รักต่างเพศ นอกจากนี้ยังเป็นเพราะจริยธรรมในสังคมที่ทำให้มีตำแหน่งหน้าที่เชิงวาทกรรมโดยเฉพาะในเชิงของเพศวิถีที่แตกต่างลดหลั่นไปจากเพศหญิงและเพศชาย (กิตติกร สันคติประภา, 2550) ทำให้คนข้ามเพศต้องตกอยู่ในสถานะที่มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศได้ง่าย

การอ้างอิงความเป็นเพศตามระบบเพศที่สังคมยอมรับทำให้ความหมายของตัวตนคนข้ามเพศถูกจัดอยู่ในระบบเพศภาวะความเป็นหญิง โดยที่เพศภาวะของคนข้ามเพศไม่มีตัวตนทางสังคม เพราะคนข้ามเพศไม่มีคุณสมบัติพอ ตัวตนคนข้ามเพศจึงเป็นเพียงการแอบอ้างความเป็นหญิงและเป็นเพียงการอ้างอิงตนเองเข้ากับความสัมพันธ์ต่างเพศเพื่อให้ตนเองมีพื้นที่ทางสังคมเพียงชั่วคราว แม้จะพยายามอ้างอิงให้เหมือนเพศหญิงสักเท่าไร ก็ไม่ได้หมายความว่าสังคมนั้นได้มีที่ทางรองรับคนข้ามเพศเหล่านี้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างเพศหญิง ถึงแม้ว่าคนข้ามเพศนั้นจะผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วก็ตาม

โจทย์วิจัย

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันคนข้ามเพศที่ได้ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิงมีอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำรงคุณภาพชีวิตในสังคมอย่างไร ท่ามกลางความแตกต่างที่มีความหลากหลาย คนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศจากชายเป็นหญิงมีกระบวนการในการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของตนเองอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

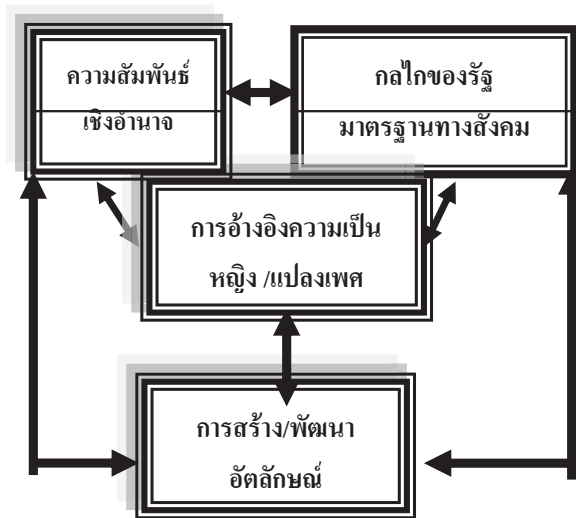
ศึกษาผลที่เกิดขึ้นหลังกระบวนการแปลงเพศ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของกลุ่มคนข้ามเพศ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบมุ่งเน้นการศึกษาโดยใช้หลักของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแปลงเพศ ผลของการแปลงเพศที่มีต่อการพัฒนาอัตลักษณ์และตัวตนของคนข้ามเพศ ซึ่งเป็นการบูรณาการข้อมูลทั้งทางด้านพฤติกรรมทางสังคมของคนข้ามเพศโดยใช้หลักการของระเบียบวิธีวิจัยแบบ Oral History เพื่อเป็นการศึกษา Life History ภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์สังคม ในการบอกเล่าหรือการเล่าเรื่องที่เคยถูกละเลย หรือปฏิเสธไม่ให้มีการกล่าวถึง เพื่อให้ทราบถึงการดำรงชีวิตประจำวันและกระบวนการต่อสู้ในชีวิตประจำวัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การปรากฏตัวของบุคคลที่ถูกจัดว่าเป็นเพศที่ผิดออกไปจากเพศกระแสหลัก ได้ถูกตีตราจากกรอบมาตรฐานหลักทางสังคมว่าเป็นกลุ่มคนเปี่ยงเบน มีความวิปริตทางทางเพศ เป็นภัยของสังคม สมควรที่รัฐจะต้องเข้ามาจัดการควบคุม การให้บทบาทของรัฐต่ออำนาจในการจัดการเรื่องของประเทศจึงเป็นความทับซ้อนบนความเป็นการเมือง อีกทั้งคนข้ามเพศได้มีความพยายามที่จะอ้างอิงความเป็นหญิง โดยเฉพาะในเรื่องของพื้นที่ทางร่างกาย ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตภายใต้ระบบสังคม วัฒนธรรม และกฎหมาย ที่ปราศจากการรองรับอย่างเป็นทางการต่อบุคคลที่ผ่านการแปลงเพศ ดังนั้นกลุ่มคนเหล่านี้จึงพยายามที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อจะรักษาและแสวงหาพื้นที่ทางสังคม ในการแสดงออกในแง่มุมต่างๆ ของตัวตนทางเพศ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

คือคนข้ามเพศที่เป็นชายรักเพศเดียวกันที่เปิดเผยตนเองว่าเป็นคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนเพศให้เป็นหญิง โดยผู้ที่ให้ข้อมูลทุกคนเป็นคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิง ที่ได้รับการวินิจฉัยทางจิตเวชตามเกณฑ์การวินิจฉัยความผิดปกติของเพศจากสมาคมจิตแพทย์อเมริกัน เพื่อยืนยันว่าเป็นบุคคลที่มีความต้องการเปลี่ยนเพศอย่างแท้จริง ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการในสังเกตโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสังเกตไว้ล่วงหน้า ซึ่งในขณะที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสู่พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับบริบทสภาพทั่วไปของพื้นที่นั้น คือ

ความเป็นอยู่ของคนข้ามเพศ ลักษณะของครอบครัว สถานที่ทำงาน กลุ่มเพื่อน รูปแบบการรวมกลุ่มของคนข้ามเพศ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การเฝ้าสังเกตพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเข้าไปสังเกตการพูดคุยกันภายในกลุ่มคนข้ามเพศ และสังเกตลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกันของคนข้ามเพศกับบุคคลอื่นว่าเป็นอย่างไร มีการทำกิจกรรมอะไรบ้างในแต่ละวัน โดยผู้วิจัยมีแนวทางการสังเกต ประกอบไปด้วยแนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และแนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น และรวมถึงข้อคำถามที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างการสังเกต โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview หรือ SSI) ในการสัมภาษณ์ ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ส่วนการให้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ในขณะที่ทำการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยจะปรับแนวทางในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) การบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์/บันทึกภาพ/สนทนากลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียง บันทึกภาพ เพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์/การสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ เมื่อได้รับอนุญาตจึงจะทำการบันทึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งฟังเสียงจากการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ที่บันทึกมา เพื่อให้เห็นรายละเอียดทั้งหมด เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถหาสาระหลักและหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นข้อความรู้หลัก (theme) และรอง ที่ได้จากการประมวลข้อมูลดังกล่าวถึง

2) การวิเคราะห์โดยใช้ตาราง (matrix analysis) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถูกนำมาจัดกลุ่มข้อมูลโดยใช้ตาราง (matrix) เพื่อให้เห็นความชัดเจน ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ร่วมในการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่กล่าวถึงข้างต้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งของการวิจัยเรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศนี้เป็นเพียงเหตุการณ์ เรื่องราวชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ไม่อาจจะเป็นตัวแทนของคนข้ามเพศทั้งหมดที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศ

ผลการวิจัย

ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมไทย หลายครั้งที่สังคมจัดวางความสัมพันธ์ และความเป็นเพศ ไว้บนเพศที่สังคมยอมรับได้ คือเพศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่มีเพียงสองเพศ คือ เพศชาย และเพศหญิง นอกเหนือจากนั้นจัดให้อยู่อีกประเภทอื่นที่มีความแตกต่างออกไป และถูกมองว่า “คนอื่น” ไม่ใช่ “พวกเรา” จะเห็นได้ว่าในหลายครั้งระบบของความหมาย การตีตรา การให้ชื่อใหม่ ได้เบียดขับคนข้ามเพศให้ออกห่างไปจากสังคม และในขณะที่คนข้ามเพศไม่สามารถที่จะต่อรอง หรือมีอำนาจในการต่อรองที่ชัดเจน ยิ่งเป็นผลให้คนข้ามเพศถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ ที่แสดงออกมาในรูปของความรุนแรงในหลายระดับทั้งทางตรงทางสังคม วัฒนธรรม และความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ไม่เว้นแม้แต่คนข้ามเพศที่ได้พยายามแสวงหาตัวตนโดยการพยายามเปิดพื้นที่ทางร่างกายของตนเองให้กับเพศตามกระแสหลักของสังคม แต่ทว่าชีวิตที่ได้รับหลังจากการแปลงเพศนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่คาดหวัง

1. การอ้างอิงความเป็นเพศหญิง การสร้างและพัฒนาอัตลักษณ์

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เจริญรุดหน้าอย่างไม่มีขีดจำกัด จากความทันสมัยของวิวัฒนาการการแพทย์ได้นำมาสู่การตอบสนองแนวความเชื่อของการตีตราว่าผู้ที่มีความต้องการด้านจิตใจที่ตรงข้ามกับเพศสรีระของตนเองนั้นคือผู้ป่วย และแนวทางการผ่าตัดเพื่อเปลี่ยนแปลงเพศนั้นเป็นวิธีการทางการแพทย์เพื่อรักษาความผิดปกติของอัตลักษณ์ทางเพศให้แก่บุคคลได้ ซึ่งการผ่าตัดแปลงเพศนั้นสามารถทำได้ทั้งในผู้ที่ต้องการเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิงและจากหญิงเป็นชาย แต่การผ่าตัดจะประสบความสำเร็จแตกต่างกันไปตามสภาพร่างกายและลักษณะของอวัยวะ แต่อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจถึงคุณภาพชีวิตหลังการผ่าตัดแปลงเพศจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ถึงความเข้าใจในประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่บุคคลที่ผ่าน

การผ่าตัดแปลงเพศนั้นดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการซับซ้อนของกฎหมายที่สิทธิและประโยชน์ที่จะได้รับการคุ้มครอง แต่ในประเทศไทยนั้นยังไม่มี การให้สิทธิในการเลือกเพศที่ผิดไปจากเพศต้นกำเนิด และยังไม่มีกฎหมายรองรับให้กระทำตามสิทธิโดยยึดเพศหลังการผ่าตัดแปลงเพศได้ นั่นคือ การผ่าตัดแปลงเพศสามารถทำได้ตามความปรารถนา แต่ไม่นับว่าเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายได้แต่อย่างไร

รินทร์เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ผ่านมาการผ่าตัดแปลงเพศ และรินทร์ได้เล่าให้ฟังว่าการเปลี่ยนแปลงร่างกายหลังจากการแปลงเพศ ทำให้เธอนั้นมีอวัยวะที่เปลี่ยนแปลงไป แต่นั่นรินทร์ได้แลกมากับการเป็นหนี้ก้อนโตที่ได้หนีบยืมมาจากญาติเพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายในการแปลงเพศ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าชีวิตความเป็นหญิงของรินทร์นั้นจะได้รับความเท่าเทียมเหมือนกับคนอื่นในสังคม รินทร์ได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อมีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัด รินทร์ได้แสดงออกซึ่งหน้าที่ เธอมีความปรารถนาที่จะใช้สิทธิในฐานะพลเมือง แต่ทว่าบัตรประชาชนของเธอระบุว่าเป็นนาย แต่รูปร่างหน้าตาในตรงกันข้าม และนั่นเป็นที่มาของปัญหาที่จำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบความเป็นพลเมืองของรินทร์ การตรวจสอบใช้เวลานานทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยเลือกตั้งและตำรวจผู้รักษาหน่วยเลือกตั้ง ต่างมาซักประวัติ และต่างก็ต้องการให้รินทร์ยืนยันว่า รินทร์ไม่ใช่ผู้ที่ปลอมตัวเข้ามาใช้สิทธิ เมื่อเป็นดังนั้นการให้ปากคำของผู้เป็นมารดาและญาติ ย่อมจะมีน้ำหนักดีพอที่จะยืนยันได้ว่า รินทร์เป็นเจ้าของบัตรประชาชนจริง แต่สิ่งที่ทำให้รินทร์มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงในครั้งนั้นคือ รินทร์จำเป็นต้องสารภาพว่าเธอเป็นกะเทย และได้ผ่าตัดทำหน้าอก ศัลยกรรมไบหน้า ทำจมูก และผ่าตัดแปลงเพศมา การยอมรับให้ครั้งนี้ทำให้รินทร์หดหู่กับความพยายามที่จะเป็นผู้หญิง แต่นั่นก็คงไม่สำคัญเท่าการที่รินทร์เชื่อว่าเธอเป็นคนที่ทำให้แม่และญาติอับอายผู้คนในหน่วยเลือกตั้ง

...รินทร์เสียความรู้สึกนะคะ ที่ได้พยายามทำให้ดีที่สุดแล้ว ย่อมแม่จะเป็นหนี้มากมาย แต่ครั้งนี้มาใช้สิทธิตามหน้าที่พลเมืองที่ดี แต่พอมาเจอเหตุการณ์แบบนี้ก็เสียใจ แต่ก็เข้าใจเจ้าหน้าที่เหมือนกันเพราะเขาก็ต้องป้องกันตัวเอง แต่จะทำยังไงได้ล่ะคะ ก็เราไม่ใช่ผู้หญิงจริงๆ นี่ล่ะคะแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงตัวเองได้ แต่เราก็ไม่สามารถเปลี่ยนความรู้สึกของคนอื่นได้ รุ้ยยังจั่งไม่ออกมาใช้สิทธิดีกว่าคะ... (รินทร์ คนข้ามเพศวัย 38 ปี)

เหตุการณ์ที่เกิดกับรินทร์เป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไม่เพียงแต่การใช้สิทธิในการเลือกตั้งเท่านั้น แม้แต่การรับใช้ชาติของคนข้ามเพศก็นำมาสู่ปัญหามากมายที่ทำให้คนข้ามเพศนั้นต้องเผชิญ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับแก้ว นอกเหนือจากที่จะต้องได้รับความอับอายเมื่อถึงวันที่ตนเองต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารแล้ว แก้วยังต้องกลายเป็นตัวตลกให้ทุกคนเฮฮา และที่ร้ายยิ่งกว่านั้นแก้วกลายเป็นดารานักกล้องที่หลายคนถ่ายภาพของเธอเก็บไว้ และยังต้องได้รับผลจากการระบุว่าเธอเป็นผู้กักขังจิตในใบผ่านเกณฑ์ทหาร

แก้วได้เริ่มต้นเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเองตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่า แก้วนั้นไม่มีสิทธิ์ที่จะเรียนวิชา รด. (รักษาดินแดน) สาเหตุเพราะว่าครูผู้กำกับ รด. บอกว่าแก้วเป็นกะเทย และกลัวว่าจะทำให้ค่าย รด. ปั่นป่วน และนั่นก็เป็นสาเหตุให้แก้วต้องเข้ารับการคัดเลือกทหาร และในขณะที่แก้วเกณฑ์ทหารนั้น แก้วต้องถอดเสื้อเข้าแถว ให้ทุกคนหัวเราะหน้าอกที่แตกต่างจากผู้ชายทั่วไป แม้ว่าแพทย์จะระบุว่าแก้วนั้นไม่มีความสามารถที่จะรับใช้ชาติโดยผ่านการเป็นทหาร แต่สิ่งที่ระบุนิวในใบผ่านเกณฑ์ทหาร ทำให้แก้วกับพ่อแม่ต้องอับอาย โดยเฉพาะพ่อที่รับราชการตำรวจที่มีปัญหากับแก้วมาตลอดชีวิต

...ตัวแก้วเองรู้มาก่อนอยู่แล้วว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แต่ที่น่าเห็นใจที่สุดก็คือพ่อ ซึ่งแต่ไหนแต่ไรมาพ่อก็ไม่ชอบที่แก้วเป็นกะเทยอยู่แล้ว ยิ่งแก้วมาปรับเปลี่ยนร่างกายตนเองอีกพ่อก็ยิ่งไม่ชอบ บ่อยครั้งที่พ่อพูดให้แก้วต้องเสียใจ แต่แก้วก็ยอมรับค่ะว่าสิ่งที่พ่อพูดเป็นความจริง เพราะตั้งแต่เรียนจบมา ก็มีความยากลำบากในการหางานทำ โดยเฉพาะการสมัครเข้าทำงานราชการ ซึ่งก็เป็นเหตุการณ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับแก้ว และกะเทยอีกหลายๆ คนค่ะ... (แก้ว คนข้ามเพศวัย 28 ปี)

แม้ว่าชีวิตในการใช้สิทธิตามพลเมืองที่ดีของรินทร์ และปัญหาของการรับใช้ชาติของแก้ว เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างเล็กที่พบเห็นได้จริงในสังคมไทย ปรากฏการณ์นี้ได้สะท้อนให้เชื่อได้ว่าคนข้ามเพศนั้นแม้ว่าจะได้รับการผ่าตัดเปลี่ยนแปลงเพศเพื่อให้ตนเองเป็นหญิงได้สมบูรณ์ที่สุดก็ตาม นั้นไม่ได้หมายความว่าพวกเขาเหล่านี้จะสามารถดำรงชีวิตความเป็นผู้หญิงได้จริงๆ ผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบัตรประชาชน หนังสือเดินทาง ทะเบียนบ้าน หรือโอกาสในการทำงานราชการ อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่บอกได้ว่าเธอนั้นไม่ใช่ผู้หญิง เพราะว่ามีสิ่งนี้ไว้เพื่อชายจริงหญิงแท้เท่านั้น

นอกจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับรินท์และแก้วแล้ว เรื่องราวของหญิงในพื้นที่การทำงานรับราชการก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการเบียดขับ ที่ทำให้หญิงต้องคิดลาออกจากราชการเพียงเพราะว่าเธอ นั้นเปลี่ยนแปลงเพศของตนเอง

หญิงเป็นลูกชายเพียงคนเดียวของบ้าน โดยที่พ่อของหญิงนั้นเป็นผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อเรียนจบหญิงได้สอบเข้าทำงานเป็นพนักงานราชการของหน่วยงานสถานศึกษาแห่งหนึ่งได้ ซึ่งหญิงไม่แน่ใจว่าหญิงสอบได้เองหรือว่าเป็นเพราะเส้นสายของพ่อกันแน่ แต่นั่นก็ไม่สำคัญเท่ากับการที่หญิงพบอะไรบ้างหลังการแปลงเพศของเธอ

สำหรับหญิง เมื่อต้องทำหน้าที่สอนหนังสือในฐานะแม่พิมพ์ ที่ต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้กับนักเรียน หญิงจำเป็นต้องแต่งตัวเป็นชายทั้งเสื้อผ้า หน้า ผม แม้ว่าใครๆ จะรู้ว่าหญิงเป็นคนข้ามเพศก็ตาม หญิงทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่ ถึงจะถูกเพื่อนร่วมงานตราหน้าว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้นักเรียนในโรงเรียนหลายคนเป็นคนข้ามเพศมากขึ้น จนกระทั่งตั้งกลุ่มสตรีเหล็กในโรงเรียนได้ แต่เมื่อวันหนึ่งเหตุการณ์หลายอย่างในชีวิตของหญิงต้องเปลี่ยนแปลง เมื่อพ่อของหญิงนั้นเกษียณอายุราชการ และหญิงต้องทำงานอย่างโดดเดี่ยว แต่แม้ว่าจะไม่มีพ่อคอยคุ้มกันในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว หญิงก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรักษาหน้าตาของพ่อก็ได้ และนั่นทำให้หญิงเริ่มแต่งสาวมาทำงาน ซึ่งหญิงได้เริ่มต้นจากการไว้ผมยาว แต่งหน้า และเพิ่มระดับขึ้นมาถึงการใส่กระโปรงมาทำงาน แม้ใครต่อใครจะห้ามและบอกว่าไม่เหมาะสมก็ตาม แต่คนมีฐานะอย่างหญิงทำให้มากกว่านี้ เมื่อหญิงตัดสินใจรับการผ่าตัดแปลงเพศ ซึ่งนั่นคือสิ่งที่ทำให้หญิงมั่นใจว่าเธอเป็นผู้หญิงเต็มตัว แต่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นไปอย่างที่คิด เมื่อผู้บริหารคนใหม่ไม่ยอมให้แต่งหญิงอีกต่อไป แม้ว่าจะได้รับการผ่าตัดแล้วก็ตาม เพราะในประวัติการรับราชการของหญิงเป็นนาย เพื่อความเหมาะสมขององค์กร และการเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน ห้ามไม่ให้แต่งหญิงมาทำงาน และให้ปกปิดเรื่องของการแปลงเพศไว้

...รู้สึกแย่มาก กับคำพูดของเพื่อนร่วมงาน ทั้งที่เราก็คือเป็นผู้หญิงคนหนึ่ง หรือว่าเราจะคิดไปเองก็ไม่รู้ เขาอ้างตลอดว่าเพื่อการเป็นแบบอย่างที่ดี และนี่เป็นงานราชการไม่ใช่งานบริษัท หลายครั้งที่หญิงคิดจะลาออกไปซะ แต่พ่อก็ให้สติว่า หากลาออกไปก็ใช่ว่าปัญหาจะหมด เพราะแม้จะไปเริ่มต้นที่ใหม่ก็คงเจอปัญหาเดิม หญิงก็ทำได้แต่ทำใจและแต่งชายไปทำงาน ส่วนเวลาลาอยากแต่งหญิงก็เอาไว้เมื่อมีโอกาสไปเที่ยวไกลๆ เพราะแต่งแถวนี้ไม่ได้ กลัวลูกศิษย์เห็นคะ... (หญิง คนข้ามเพศวัย 32 ปี)

แม้ว่าคนข้ามเพศจะได้รับการผ่าตัดแปลงเพศให้มีอวัยวะเหมือนผู้หญิง แต่ชีวิตประจำวันคนข้ามเพศไม่สามารถทำได้อย่างผู้หญิง พื้นที่ของการทำงานราชการนั้น เป็นพื้นที่หนึ่งที่คนข้ามเพศมองว่าจำกัดสิทธิ์ในการแสดงตัวตน แม้ว่าสายตาของคนอื่น จะมองแล้วรู้ว่าคนคนนั้นคือคนข้ามเพศ แต่คนข้ามเพศก็ถูกตีกรอบให้แสดงตัวตนได้เพียง ในระดับหนึ่งเท่านั้น

เรื่องราวของชีวิตหลังการแปลงเพศไม่ได้มีความสุขอย่างที่คนข้ามเพศหลายคนใฝ่ฝัน การถูกเบียดขับจากการใช้ชีวิตนอกบ้านก็ยิ่งถูกกระทำไม่ต่างจากก่อนตอนจะแปลงเพศ แต่สิ่งหนึ่งที่คนข้ามเพศหวังคือ การให้มีความสุขกับคนรักในฐานะผู้หญิงคนหนึ่ง แต่สิ่งที่คนข้ามเพศหวังที่จะสมหวังในชีวิต อย่างน้อยก็เรื่องของเพศวิถี ก็ยังไม่มี หน้าที่ว่าจะเป็นจริง

ปุ้มเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศแล้ว ปุ้มไม่สนใจว่าคนอื่นจะมองอย่างไร เพราะปุ้มเองเกิดมาโชคดีที่ครอบครัวเข้าใจตัวตนของปุ้มมา ตั้งแต่เด็กแล้ว และปุ้มก็ไม่ต้องไปทำงานร่วมกับคนอื่น เพราะทางบ้านของปุ้มมีกิจการ เป็นของตนเอง ปุ้มจะแต่งตัวสวย แต่งให้เป็นผู้หญิงเท่าไรก็ไม่มีใครมาว่า ตรงกันข้ามมี แต่คนชื่นชมในความงามของปุ้ม และสิ่งที่ปุ้มบูชาก็คือความรัก ปุ้มโชคดีที่มีพงษ์เป็นคน รักและคอยเอาใจใส่ ปุ้มคงจะโชคดีกว่าผู้หญิงหลายคนด้วยซ้ำไป และนั่นก็คือสิ่งที่ทำให้ ปุ้มตัดสินใจไปแปลงเพศเพื่อชายคนที่ปุ้มรัก

...ในส่วนตัวนะปุ้มคิดเสมอคะว่าเป็นผู้หญิง แต่ก็มาคิดที่ตรงนั้นล่ะ หากเธอ ออกไปก็คงเป็นหญิงได้สมบูรณ์แบบ ปุ้มจึงขออนุญาตทุกคนในครอบครัวไปทำคะ และ ก็ไม่มีใครคัดค้าน แต่สิ่งที่ทุกคนห่วงไม่ใช่เรื่องชีวิตหรอกคะ จะเป็นเรื่องสุขภาพมากกว่า พ่อกับแม่ก็กลัวว่าหากแก้ตัวไปจะมีผลอะไรต่อสุขภาพไหม ให้คิดดูก่อน แต่ปุ้มก็ว่าปุ้มคิด ดีแล้ว... (ปุ้ม คนข้ามเพศวัย 32 ปี)

สิ่งที่ปุ้มคิดไม่ใช่เรื่องของการมีปัญหาสุขภาพในกายหน้า แต่ความสุขในปัจจุบัน สำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ความทรงจำของปุ้มที่เชื่อเสมอว่าตนเองเป็นผู้หญิงนั้นค่อยๆ เลือนหายไปตามเวลา เมื่อพงษ์คนรักมีท่าที่เปลี่ยนไป ก่อนที่จะตจจากพงษ์ก็ได้สะท้อนให้ปุ้มรู้ว่า คนข้ามเพศไม่มีทางที่จะเปลี่ยนเป็นผู้หญิงที่สมบูรณ์ได้จริงๆ

...ตอนนี้เลิกกันกับแฟนได้เกือบปีแล้ว เขาไปแต่งงานแล้วคะ แต่งกับผู้หญิงจริงๆ ตอนแรกที่เขามาบอกเลิกเรา เราก็กถามว่าเราไม่ติตรงไหน อะไรที่เราบกพร่อง ...แต่ เขาก็บอกว่าเราดีทุกอย่าง แต่เขาจำเป็นต้องทำตามที่พ่อแม่ขอ เพราะว่าพ่อกับแม่อยาก

มีหลานไว้สืบสกุล สิ่งนี้คือสิ่งที่บ่มให้เขาไม่ได้...เมื่อเขาพูดชัดเจนขนาดนี้ บุ่มก็ต้องยอม เพราะแม้ว่าบุ่มจะมีหลายสิ่งเหมือนผู้หญิง แต่สิ่งนี้บุ่มก็ทำให้เขาไม่ได้จริงๆ ...

2. การต่อสู้และต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

จากประสบการณ์ทางชีวิตของผู้ที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศทำให้ทราบได้ถึงความต้องการระหว่างเพศทางสังคมและเพศสรีระของคนข้ามเพศแม้เพศสรีระได้ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วก็ตาม คนข้ามเพศยังต้องเผชิญกับข้อจำกัด แม้ว่าคนข้ามเพศนั้นจะปรับเปลี่ยนร่างกายให้สอดคล้องกับความต้องการด้านจิตใจ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะช่วยให้คุณภาพชีวิตของคนข้ามเพศดีขึ้นกว่าตอนที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทยยังไม่มีกฎหมายช่วยในการรองรับคนข้ามเพศที่ผ่านการแปลงเพศ แม้ว่าร่างกายที่ได้รับจะอ้างอิงความเป็นหญิง แต่สถานภาพทุกอย่างตามกฎหมายคนข้ามเพศยังต้องรับความจริง คือ ความเป็นผู้ชาย จากการศึกษาชีวิตและเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นจริงกับคนข้ามเพศเหล่านี้ สามารถสะท้อนได้ว่าคนข้ามเพศนั้นยังประสบกับการเป็นอยู่ที่ไร้ตัวตน ไร้อัตลักษณ์ทางเพศที่แน่นอน ซึ่งยังส่งผลให้คนข้ามเพศยังถูกเบียดขับจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม แต่ก็ไม่ใช่ว่าคนข้ามเพศนั้นจะยอมจำนนต่อชีวิต นั่นคือยังมีคนข้ามเพศส่วนหนึ่งที่พยายามต่อสู้ ทั้งที่เป็นการต่อสู้ในชีวิตประจำวันในระดับปัจเจก และการต่อสู้ในระดับกลุ่ม โดยคนข้ามเพศเหล่านี้ได้เข้าร่วมกลุ่มกับคนรักเพศเดียวกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของชายรักชาย อาทิ สมาคมฟ้าสีรุ้ง และองค์กรบางกอกเรนโบว์ รวมถึงการเข้ากลุ่มกับองค์กรคนข้ามเพศโดยตรงคือสมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทย ซึ่งการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อต่อสู้กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น ไม่ได้หมายความว่าคนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วจะมีความต้องการด้านสิทธิและกฎหมายที่เหมือนกันทุกคน ด้วยเหตุนี้การต่อสู้จึงแยกออกได้เป็นสองลักษณะคือ การต่อสู้แบบเสรีนิยม เพื่อการดำรงชีพอยู่อย่างมีสิทธิที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม การต่อสู้นั้นเป็นไปเพื่อรักษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตในฐานะของพลเมืองคนหนึ่งเท่านั้น แต่การต่อสู้ในแบบวิพากษ์ คนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศกลุ่มนี้ได้มีการรวมกลุ่มเพื่อต้องการให้รัฐรับรองสิทธิในฐานะของความเป็นเพศหญิงและต้องการดำรงชีวิตในสังคมเฉกเช่นเพศหญิงทั่วไป จากความต้องการที่ขัดแย้งกันจึงทำให้การต่อสู้ ต่อรองของคนข้ามเพศไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และไม่มีเป้าหมายของการต่อสู้ที่ชัดเจน

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าคนข้ามเพศแต่ละคนจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน แต่ทั้งหมดของการตอบโต้ก็เพื่อเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมให้กับตนเอง ในการสร้างฐานของพลังอำนาจในการต่อรองกับนโยบายของรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับทางกฎหมายและการดำรงคุณภาพชีวิตที่ดีของตนเองในสังคมเท่านั้น

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การใช้ชีวิตท่ามกลางสังคมที่ไม่เปิดรับความหลากหลายทางเพศ ข้ำยังสถาปนาเขตชุมชนเพศตามธรรมชาติ ย่อมส่งผลให้ความเป็นเพศในแบบอื่นถูกเบียดขับให้ต้องตกอยู่ในสถานะของความเป็นชายขอบ นอกจากสิทธิทางกฎหมายแล้ว คนข้ามเพศยังต้องตกอยู่ในภาวะของการเบียดขับทางด้านความเชื่อ จารีต ประเพณี อีกทั้งยังต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของมายาคติในสังคม

คนข้ามเพศนั้นแม้ว่าจะได้รับการผ่าตัดแปลงเพศสระให้คล้ายคลึงกับเพศหญิง รวมไปถึงทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเพศหญิง แต่สังคมยังยึดยึดความเป็นชายให้ทั้งกฎหมาย บัตรประชาชน หนังสือเดินทาง ล้วนแต่เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ว่าพวกเขาเหล่านี้ไม่สามารถที่จะเป็นหญิงได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Harish, & Sharma (2003) ที่ศึกษาถึงกฎหมายสำหรับคนที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศและได้ข้อสรุปว่าการกำหนดเพศใหม่ด้วยการแปลงเพศนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก มีความซับซ้อน ข้ำยังมีเงื่อนไข ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บุคคลที่แม้จะผ่านการผ่าตัดแปลงเพศแล้วก็ยังต้องตกอยู่ใต้เงื่อนไชตามกฎหมายเดิม

นอกเหนือจากความไม่เท่าเทียมด้านกฎหมายแล้ว สภาพการใช้ชีวิตโดยทั่วไปของคนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศ ยังคงถูกเลือกปฏิบัติ ดังจะเห็นได้ชัดเจนในอาชีพรับราชการ ที่ต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไชของการแต่งกายและแสดงออก ทำให้คนข้ามเพศนั้นไม่สามารถดำเนินชีวิตความเป็นหญิงได้ในพื้นที่ของทางราชการ แต่ในทางตรงกันข้าม หากคนข้ามเพศที่ได้รับการผ่าตัดแปลงเพศที่ทำงานในลักษณะของภาคบริการ อาจจะมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังการผ่าตัด สอดคล้องกับการศึกษาของ Tsoi (1995) ที่พบว่าชีวิตหลังการผ่าตัดแปลงเพศให้เป็นหญิงนั้นได้ยกระดับของคุณภาพชีวิตดีขึ้น ได้รับการยอมรับและมีอาชีพที่มั่นคงขึ้น

อย่างไรก็ตามการเก็บข้อมูล และการลงข้อสรุปในบทความเรื่องนี้เป็นเพียงข้อค้นพบที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเรื่องขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ ดังนั้นข้อมูลเรื่องของคนข้ามเพศที่ผ่านการแปลงเพศนั้นไม่สามารถที่จะเป็นตัวแทนของชีวิตคนข้ามเพศทั้งหมดในประเทศไทยได้ เนื่องจากข้อจำกัดของการใช้ชีวิตและความหลากหลายของคนข้ามเพศแต่ละบุคคล รวมไปถึงระดับของฐานะ ชนชั้น และอาชีพ อันรวมไปถึงคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีระดับที่แตกต่างกัน คนข้ามเพศบางคนอาจจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังการผ่าตัดแปลงเพศ ในขณะที่คนข้ามเพศบางคนมีคุณภาพชีวิตที่แยลง คนข้ามเพศบางคนประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตคู่หลังการผ่าตัด ในขณะที่คนข้ามเพศบางคนขัดสนในค่าใช้จ่ายที่จะได้รับการแปลงเพศ ทำให้ต้องผ่านการผ่าตัดที่ไม่ประณีต จนกระทั่งนำมาสู่ปัญหาของระบบสุขภาพ และอุปสรรคในการร่วมรักกับคู่ของตน

พื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศมีความทับซ้อนอยู่บนเงื่อนไขทางสังคมหลายประการ การที่คนข้ามเพศมีอัตลักษณ์ทางตัวตนที่แน่นอน อีกทั้งหากคนข้ามเพศรู้เท่าทันกับมายาคติและการเปียดขับทางสังคมที่มีต่อตนเอง ก็จะทำให้คนข้ามเพศนั้นสามารถที่จะดำรงคุณภาพชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข นั่นคือคนข้ามเพศควรพอใจในสิ่งที่ตนเองเป็นและไม่ยอมที่จะตกอยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรมรักต่างเพศ หากคนข้ามเพศมีความมั่นคงที่จะยืนยันอัตลักษณ์ของตนเองโดยไม่จำเป็นต้องอ้างอิงความเป็นหญิงย่อมจะทำให้คนข้ามเพศมีตัวตนได้ในสังคมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทำให้พบกระบวนการสร้างพื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศ ทำให้สามารถมองการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มโดยการใช้อัตลักษณ์ร่วมที่เหมือนกัน การสร้างเครือข่าย การสร้างชุมชน ที่มีความแตกต่างและมีความหลากหลาย อีกทั้งยังมีความสิ้นไหลอยู่ตลอดเวลา จะทำให้ทราบถึงรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนข้ามเพศที่มีความแตกต่างกัน และทำให้ทราบถึงเป้าหมายที่ชัดเจนของการเคลื่อนไหวนั้น รวมไปถึงการทราบทิศทางการต่อสู้และต่อรองอย่างมีจุดหมาย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวลักษณ์ อภิชาติวัลลภ และดร.มณีนัย ทองอยู่ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้ชี้แนะ ตลอดจนกรุณาเป็นที่ปรึกษาตลอดการวิจัย และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุนสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย จากศูนย์วิจัย พหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกร สันคติประภา. (2550). **การลวนลามทางเพศกะเทย : นัยสำคัญภายใต้ วัฒนธรรมรักต่างเพศ**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุไลพร ชลวิไล.(2550). **เพศไม่นิ่ง ตัวตน เพศภาวะ เพศวิถี ในมิติสุขภาพ**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดตั้งสำนักงานศึกษานโยบายสาธารณสุข สวัสดิการและสังคม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ekins, Richard. (1997). **Male Femaling: a grounded theory approach to cross-dressing and sex- changing**. New York : Routledge
- Foucault, Michel. (1972). **The Archaeology of Knowledge**. Translated by A.M. Sheridan Smith. Great Britain : Tavistock.
- Harish, D., and Sharma, B.R.(2003). Medical advances in transsexualism and the legal implication. **American Journal of Forensic medicine and Pathology** 24 (1) : 100-105.
- Richardson, D. (2000). **Rethinking Sexuality**. London : SAGE Publications.
- Sedgwick, E.K. (2006). Axiomatic. **The Cultural Studies Reader**. 6th ed. Simon During (ed).USA : Routledge.
- Tsoi, W.F., L. P. Kok, K.L. Yeo, and S.S. Ratnam.(1995). Follow-up study of female transsexuals. **Annals of the Academy of Medicine, Singapore** 24 (5) : 664-667.